

бом збереження природних основ нашого життєвого світу й забезпечити майбутнє людській цивілізації. Лишається разом з В. Хесле також сподіватися, що завдяки колективним зусиллям усіх людей доброї волі вдасться створити такий світ, в якому свобода індивіда узгоджуватиметься не тільки з правом інтерсуб'єктивної спільноти, а й з природою [7].

На сьогоднішній день ми бачимо, що сучасна екологічна ситуація є наслідком помилок у всіх сферах життєдіяльності людини. Саме тому, якщо екологічна проблема раніше розглядалась як одне, нехай важливе, а все ж часткове завдання розвитку суспільства, то сьогодні вона стає центральною. І саме тут треба вбачати необхідність ефективної та дійової екологічної політики, яка базуватиметься на органічному поєднанні економічних та екологічних проблем у процесі соціально-економічного реформування нашого суспільства, створенні умов, як казав Моїсеїв, «екологічного імператива», формування нового мислення, схожого з логікою самої Природи [8].

Література

1. Грабовська І. Поряд з біблійними заповідями // Політика і час. — 1997. — № 4. — С. 226.
2. Дмитрова О. С. Актуальні проблеми екологічної політики сьогодні // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. — 2003. — № 59-61. — С. 101.
3. Молоде покоління нової України. — К., 1995. — С. 57.
4. Аргументы и факты. — 1996. — № 23. — С. 18.
5. Кисильов М. М., Кавак Ф. М. Національне буття серед екологічних реалій. — 2000. — С. 297.
6. Конференция ООН по окружающей среде и развитию (Рио-де-Жанейро, июнь 1992). — Новосибирск, 1992. — С. 10.
7. Хесле В. Философия и экология. — М., 1993. — С. 179.
8. Моисеев П. П. Путь к очевидности. Расставание с простотой. — М., 1998. — С. 352-353.

УДК 316.614

Н. Б. Капустіна

РОЛЬ СОЦІАЛІЗАЦІЇ У ВЗАЄМВІДНОШЕННІ ВЛАДИ ТА ІНДИВІДА

Входження людини в суспільство — це складний процес соціалізації. У процесі соціалізації формуються соціальні якості особистості, цінності, знання, навички, уміння людини, внаслідок чого вона стає дієздатним учасником суспільних відносин. Розробкою даної проблеми в різний час займалися Т. Гоббс, З. Фрейд, Ч. Меріам, Г. Лассуела, Д. Істон, Г. Моска, Т. Парсонс, Г. Тард. У процесі соціалізації відбувається засвоєння індивідами чи їх групами цінностей і норм політичної і правової культури, які притаманні конкретному суспільству і дозволяють ефективно виконувати їхні ролі й функції.

Ціль соціалізації — інтеграція особистості в соціальну систему, її підготовка до повноцінного і продуктивного існування та функціонування в структурах цивільного суспільства і держави.

Входження в складний світ соціуму нових поколінь припускає формування в них певного ставлення до правових і політичних цілей і цінностей, що вони застосовують у конкретному суспільстві.

Основні інститути, що здійснюють соціалізацію нових поколінь, — це родина, цивільне суспільство і держава.

Рухливість політичних орієнтацій і різноманіття агентів політичної соціалізації обумовлені складністю і суперечливістю самого політичного життя. Виділення стійких зразків поведінки особистості, у яких виявляється рівень її політичної зрілості, самостійності, здатності бути відповідальною за свій політичний вибір, є характерним для етапу вторинної соціалізації. На цій стадії соціалізації характер політичної взаємодії влади та індивіда може бути заснований на діалозі, консенсусі чи конфлікті між ними. Це обумовлюється типом політичної культури, що домінує в суспільстві, її однорідністю чи існуванням різних субкультур у середині її. Ступінь культурної однорідності, і насамперед історичних і національних традицій, конфесіонального середовища, при певному впливі економічних і соціальних відносин дозволяє виявити найбільш стійкі риси політичної соціалізації конкретних суспільств.

У країнах зі стабільною економікою і стійкими структурами влади процес соціалізації спирається на продуману і послідовну систему залучення особистості до соціокультурних норм співжиття. Кожний з інститутів соціалізації взаємодоповнюють один одного, забезпечуючи вирішення загального завдання — формування самостійного і відповідального суб'єкта політики, особистості з розвинутою громадською свідомістю. Хоча й у цих країнах процес політичної соціалізації аж ніяк не обходиться без проблем чи невдач.

Іншим є характер процесу входження особистості в громадське життя в перехідних суспільствах, що відрізняються розмитістю правових і політичних норм і цінностей, тобто аномією.

Довгий час у СРСР домінувало протиставлення цінностей комунізму і цінностей капіталізму. Була створена система політичної соціалізації, що дозволяла контролювати процес трансляції політичних цілей КПРС у внутрішню структуру особистості. Всі інститути соціалізації: родина, дошкільні установи, школи, вузи, дитячі і молодіжні організації, КПРС являли собою механізми єдиної системи політичного виховання.

Катастрофа політичної монополії КПРС і комуністичної ідеології на початку 1990-х рр. призвела до ліквідації колишньої системи цінностей. Внаслідок цього пострадянське суспільство знаходиться в стані, коли стара система цінностей дискредитована (хоча на неї ще орієнтуються значні групи населення), а ліберальні політичні цінності поки не затребувані широкими верствами суспільства. Колишні агенти політичної соціалізації тепер сповідають різні політичні переваги.

Багатопартійна система як інститут соціалізації у період, коли громадське суспільство ще відсутнє, є малоефективною. Партії зайняті більше обслуговуванням групових інтересів керівництва, ніж серйозною політико-виховною роботою в масах.

Так само невисоким є ступінь впливу на процес політичної соціалізації й інститутів публічної влади. У цей період зростає політична апатія, викликана розпадом колишніх соціальних зв'язків і відчуженням населення від політики.

Найбільші можливості формування політичних переваг індивідів концентруються в руках засобів масової інформації. В умовах ринку, коли існування ЗМІ залежить не тільки від тиражу, але і від фінансових можливостей спонсорів, вони більше зацікавлені не в наданні об'єктивної і безсторонньої інформації, а в погоні за сенсаціями, скандалами, здатними залучити нових читачів. Відсутність цілісної системи політичної соціалізації особистості приводить до того, що політичні позиції індивідів обумовлюються не впливом лідерів, газет, журналів, телебачення, партій, а їхнім економічним становищем. Не випадково найбільш могутнім фактором політичної соціалізації в умовах аномії виявляються конкретні економічні і політичні події, що змінюють становище індивіда.

Враховуючи наведене, можна зробити такі висновки:

– соціалізація дозволяє індивіду засвоювати цінності і норми, притаманні конкретному суспільству, й ефективно виконувати соціальні ролі і функції, тим самим забезпечувати збереження самого суспільства і політичної системи;

– суспільства, що переходять від тоталітаризму до демократії, характеризуються суперечливим переплетенням двох тенденцій у процесі політичної соціалізації:

а) з одного боку, демократизація громадського життя розширює можливості політичної участі особистості, включення в політику раніше політично пасивних груп населення, підвищує інформованість громадян про діяльність владних структур;

б) з іншого боку, наростають політична апатія, відчуження, невір'я, катастрофа ідеалів.

Для подолання кризи в перехідний період виникає необхідність ефективного включення індивіда в суспільні зв'язки. У свою чергу необхідно запобігти конфлікту, що пов'язан із систематичним протистоянням влади й індивіда і перейти до консенсусу між ними. Це можливо при формуванні стійкої нормативно-ціннісної системи за умов демократичної, правової і соціальної держави.

Література

1. Соціальна філософія: Короткий енцикл. слов. — К.; Х.: ВМП «Рубикон», 1997.
2. Баталов Е. Политическая культура современного американского общества. — М., 1991.
3. Социология: Наука об обществе. — Х., 1996.